

Az egykori Orczy-kastély

Főépületét Orczy István építtette 1722-ben. A főépület barokk stílusban épült klasszicista szárnyakkal. Orczy Lőrinc 1760-ban, Orczy II. László pedig 1820-ban építtette és alakította át.

Orczy István 1669 szeptemberében született a Vas megyei Kispösén. Iskoláit Kőszegen kezdte és Bécsben fejezte be. Onnan hazatérve 1694-től Telekessy István győri kanonok, majd egri püspök szolgálatában különféle hivatalokat viselt, míg végül az összes püspöki javak praefectusa, azaz kormányzója lett. 1714-től több mint húsz évig a Német Lovagrend birtokában lévő Jászkun Kerület főkapitánya volt. Földbirtokainak jövedelmét és a Német Lovagrendtől kapott évi mintegy 1320 rajnai forint főkapitányi fizetését javarészt birtokvásárlásra és a tarnaörsi barokk kastély építésére fordította.

A tarnaörsi kastélyt Orczy Lőrinc átépíttette. Ennek köbe vésett nyoma az udvarra nyíló egyik bejárat felett a kökeretben volt olvasható: 1760. A másik ajtókereten Orczy II. László birtoklásának idejéből az 1820-as évszám állt.

A költő Orczy Lőrinc unokája báró Orczy II. László előbb részt vett a napóleoni háborúban, majd hazatérve birtokain gazdálkodott. A tarnaörsi kastély végleges elrendezése az ő nevéhez fűződik. Ezt tanúsította a kastélyudvarra néző másik bejáratának kökeretébe vésett, fent említett évszám. Ez volt a régi erődfal vonalában felépült klasszicista melléképületek elkészülési ideje. Ekkor épült a lovarda, a peristilium, azaz az oszlopcsarnok és az üvegház. 1836-ból az épületről egy elragadtatott hangú leírás maradt ránk: „*Orczy remek kastélya félkör alakra vetett téglákból mesterileg készített kerítés... lovag iskola, a híres Bárói család hős tizerével fényített lak oromzatjával, s más gyöngy ékekkel díszeskedik.*”

Érdekességként megemlíthető, hogy a 19. század elején úri vadászatok színhelye volt Tarnaörs, az Orczy-birtok. Orczy II. László vendégeként itt töltött egy vadászatot Gróf Festetics Leó, aki a sajtóban beszámolt erről.

A vadászterület a Tisza árteréig lenyúlt, ahol rengeteg vadkacsát lőttek, naponta átlagosan százötven darabot. Az eleven „*ruczákat*” a Tarna egyik holt árkában, körülkerített helyen különítették el, ahol etették, őrizték őket.

Az egyemeletes, egyszerű formájú barokk főépület egy négyszögben körülépített udvar nyugati szárnyát képezte. Homlokzata 13 tengelyes, földszintjének közepén szegmentíves, füles, szalagkeretelésű bejárata volt, mellette apácarácsos ablakok.

Az egyszerű övpárkány fölött sorakoztak a sima kökeretes, négyszögletes emeleti ablakok. Az épület középtengelye háromszög záródású pártafalban végződött, melyet nagyméretű lunettába helyezett, kétoldalt egy-egy lebegő angyallal keretezett Orczy-címer díszített. Az

oldalhomlokzatok három-három ablaktengelyesek voltak, földszintjük közepén bejárattal. A főépület előtt négyszögben oszlopos tornácú melléképületek létesültek. A déli külső oldalon hat oszlopos portikusszal a peristilium, a keleti külső oldalon pedig a lovarda volt. A lovarda udvarra tekintő homlokzatának ugyancsak hat oszlopos portikusát háromszögű oromzat fedte. A főépület sarkaihoz egy-egy kapuépítmény, fedett kocsátjáró csatlakozott, mely a szárnyépületeket kapcsolta a főépülethez, sarkaikon fugázott pillérekkel, nyeregtetővel, melyek nyújtott háromszögű timpanonokat képeztek. Az oszlopos melléképületek déli szárnyán vendégszobák, északi oldalán konyha, mosókonyha, belső udvari oldalán oszlopos tornác,

tizenöt, simatörzsű, egytagú fejezettel és lábazattal ellátott oszloppal. Külső oldalán kocsiszín és istálló, a keleti szárnyon a lovarda, egyik oldalán istálló, másik oldalán a mángorló, és a raktárak helyezkedtek el. A főépülettel szemközt lévő szárny közepét négy-négy oszlopos tornáccal közrefogva a lovarda magas, hatoszlopos portikusza foglalta el, háromszögű timpanonjában kerek ablakkal.

A főépület emeletes volt, hozzácsatlakozó L-alakú, csehsüveg-boltozatos, zárt udvari folyosóval. Az udvari front közepén három ajtó nyílt, melyek falpillérekkel tagolt ovális előcsarnokba vezettek. Jobbra félköríves egykarú lépcső vezetett fel az emeletre, ahol széles, ovális előcsarnokba juthattunk. Az előcsarnokból nyílt a nagyterem, mellette kétoldalt nagyobb szobák. A földszinti helyiségek nagyrészt csehsüveg boltozatosak, az emeletiek sík fedésűek voltak.

Érdekességgént megemlíjtük, hogy a kastély 1935-ös felújításakor a padlózat alatt középkori kolostor maradványait találták. A kolostort és hét szerzetesét a tatárok pusztították el. Maradványaikat régészek tárták fel szakszerűen, de sajnos a háború során a leletek elpusztultak.

1936-ban báró Orczy Elemér renováltatta az épületcsoportot, amit az udvari homlokzat ajtajába vésett évszám harmadik évszám örökített meg. A második világháború után a kastély súlyosan elhanyagolt állapotba került, egyes részeit elbontották, más részeit átépítéssel csúnyították el. 1945 után az Orczy-kastély kertjét felparcellázták, egy része Kastélykert néven beépült.